

Національний
банк України

Звіт про фінансову стабільність

21 грудня 2020 року

Головне

- Банківський сектор виявився стійким до коронакризи. Банки безперебійно надавали послуги, підтримували клієнтів кредитуванням.
- Кредитний ризик реалізувався у менших обсягах, ніж очікувалось. Цьому сприяли ефективні заходи банків, зокрема реструктуризація кредитів боржників, які зазнали тимчасових фінансових труднощів.
- Банки добре капіталізовані, мають достатній запас капіталу, щоб поглинути кредитні збитки та збільшувати кредитний портфель.
- Реальний сектор відновлюється від коронакризи. Динаміка галузей нерівномірна, але сегмент в цілому виявся стійким. Якість корпоративних кредитів не погіршилась суттєво. Кредитування поступово зростає, найбільш жваво – позики МСБ.
- У сегменті незабезпечених кредитів у II кварталі помітно зросла прострочка кількох банків, що змушувало їх проводити реструктуризації. НБУ вбачає підвищені ризики у цьому сегменті та підтверджує наміри впровадити вищі ваги ризику для таких кредитів.
- Ключовий сприятливий фактор для відновлення кредитування – зниження вартості позик для бізнесу та населення.
- Ключовий ризик для прибутковості – поступове звуження процентного спреду. Ставки за кредитами і надалі знижуватимуться, а можливості для здешевлення фондування обмежені.
- Напрями інвестування банками валютних коштів звузилися, що створює банкам додаткові стимули проводити дедоларизацію балансів.

Індекс фінансового стресу стабільно низький

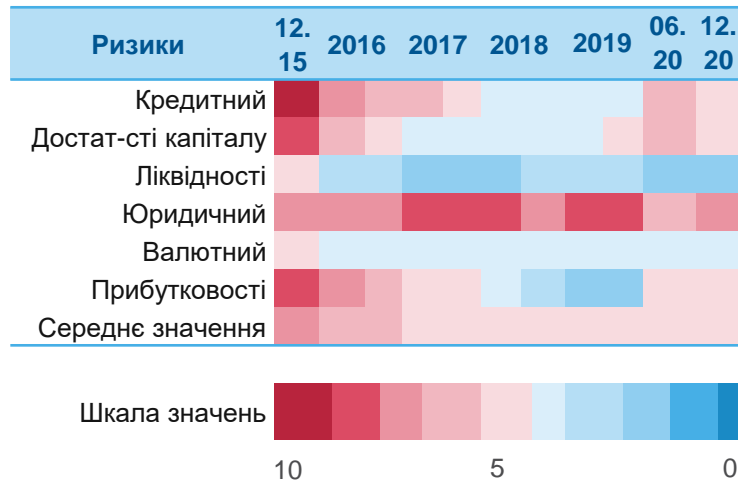
Джерело: НБУ.

- З грудня 2020 року ІФС розраховується за новою [методологією](#). Оновлений індекс враховує ефект зміни в часі кореляції між субіндексами.
- Майже всі субіндекси повернулися на докризовий рівень, а деякі сягнули найнижчих історичних значень, зокрема ставки за депозитами.

Карта ризиків банківського сектору

Heat map ризиків банківського сектору

Кредитний ризик (-1). Ризик реалізувався меншою мірою, ніж очікував НБУ, зокрема завдяки гнучкій реструктуризації кредитів, державній підтримці бізнесу. Але частина кредитних втрат ще буде визнана у 2021р.

Ризик ліквідності (const). Запас ліквідності, схильність до заощадження, довіра до банків – високі. Проте частка строкових вкладів знижується.

Юридичний ризик (+1). Суперечливі рішення судів, скасування погоджених з МВФ антикорупційних реформ знову посилили юридичні ризики.

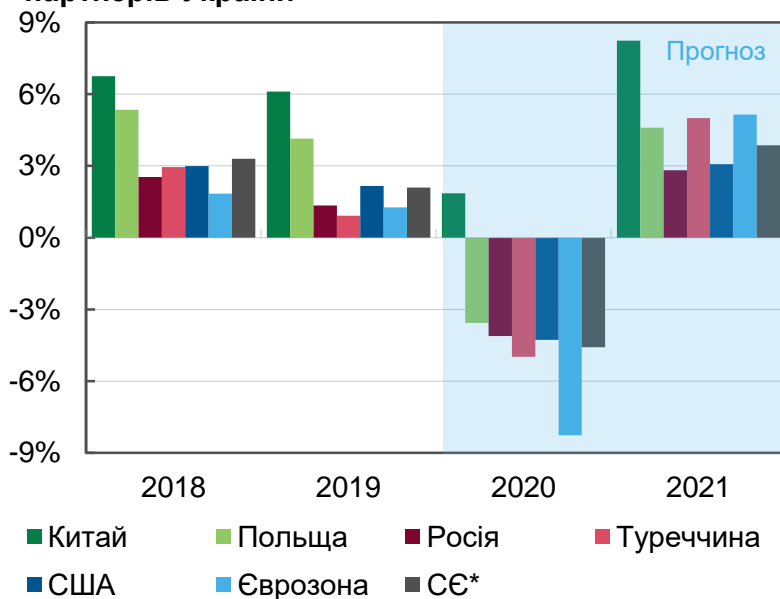
Валютний ризик (const). Частка валютних депозитів залишається високою, можливість їх інвестувати обмежена. Загалом банки стійкі до коливань курсу.

Ризик прибутковості (const). Комісійні доходи банків відновилися, процентні – суттєво не знизились. Однак процентний спред звужуватиметься, резервування тиснутиме на прибуток. Вища операційна ефективність банків може частково компенсувати ризики.

Ризик достатності капіталу (-1) знизився завдяки докапіталізації великого держбанку. Банки повинні готуватися до зниження прибутковості та запровадження нових вимог до капіталу.

Світова економіка відновлюється, але ризики високі

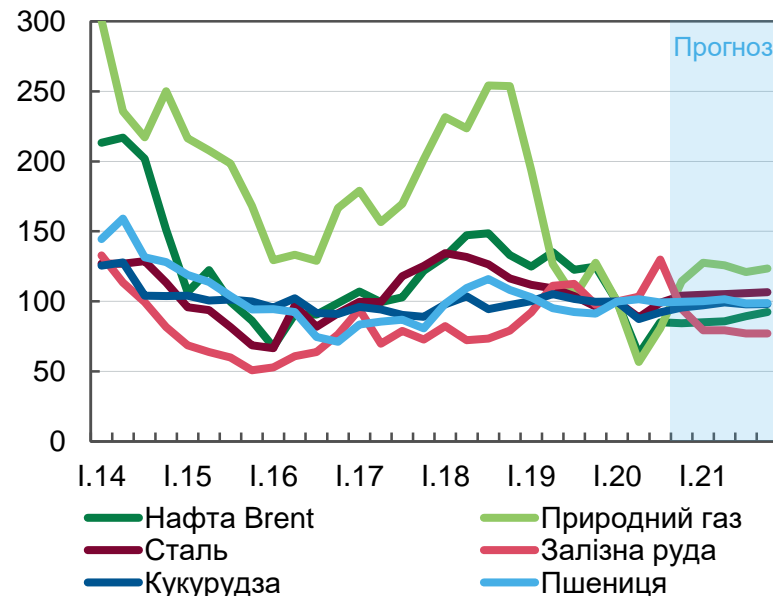
Динаміка ВВП країн – основних торговельних партнерів України

* Східна Європа.

Джерело: МВФ, World Economic Outlook, October 2020.

Світові ціни на сировинні товари*, I кв. 2020 = 100

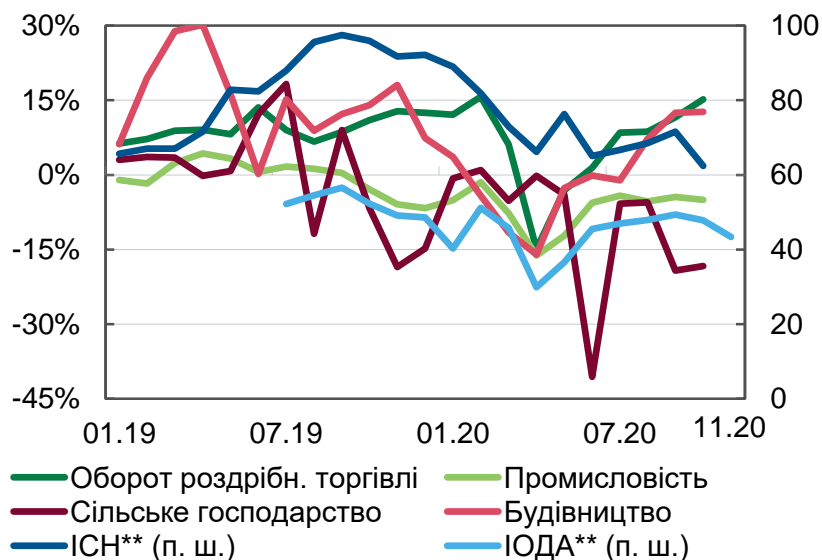
* Нафта – сорт Brent; природний газ з РФ; сталь – квадратна заготовка; залізна руда – концентрат, Китай; пшениця, кукурудза – середня за квартал світова ціна.

Джерело: НБУ, Інфляційний звіт, жовтень 2020.

- ВВП країн-партнерів відновлюються завдяки зняттю карантинних обмежень, появі вакцин, масштабним стимулюючим заходам держав і МФО.
- Ціни на сировинні товари та фінансові активи зростають до докризового рівня.
- Високими є ризики нової хвилі пандемії, передчасного припинення стимулюючих заходів, зокрема через стрімке зростання державного боргу.

Макроекономічне середовище покращується

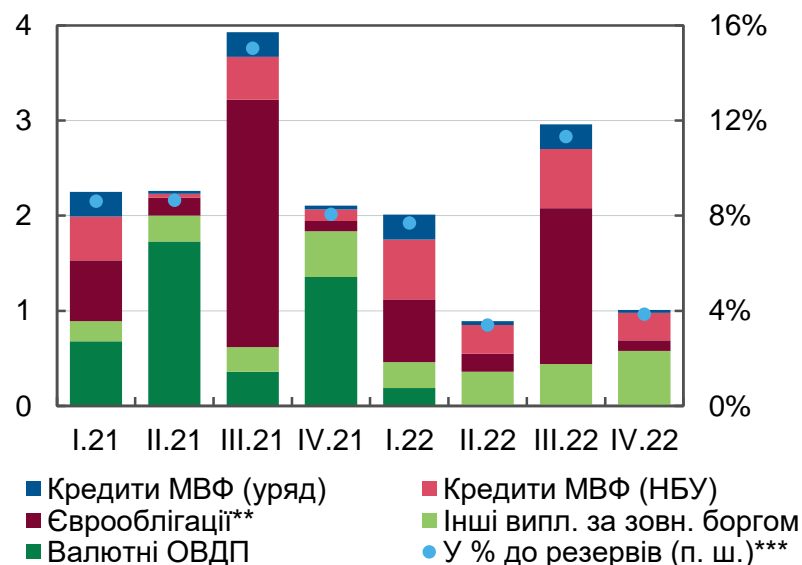
Економічна динаміка та настрої*

* До відповідного місяця попереднього року, ** ІСН - Індекс споживчих настроїв (розраховується Info Sapiens), ІОДА - Індекс очікувань ділової активності (розраховується НБУ). Значення нижчі за 50 пунктів - переважання песимістичних очікувань).

Джерело: ДССУ, НБУ, Info Sapiens.

Валютні виплати за державним та гарантованим державою боргом, екв. млрд дол.*

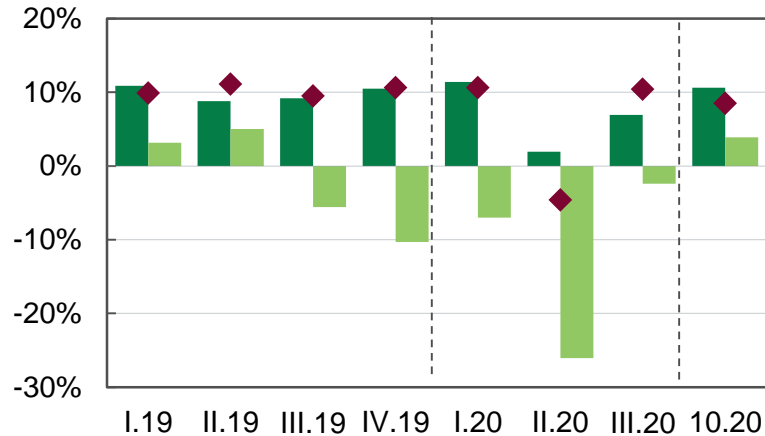
* У тому числі відсотки, ** включаючи єврооблігації на 1 млрд дол. гарантовані США, *** прогнозні виплати у відповідному кварталі до обсягу валових міжнародних резервів на 01.12.2020.

Джерело: Мінфін, НБУ.

- Економіка доволі швидко відновлюється від наслідків весняних обмежень. Цьому сприяють стійкість внутрішнього попиту та сприятлива зовнішня кон'юнктура.
- Можливість фінансування дефіциту бюджету 2021 року буде залежати від доступу до кредитів МФО та зовнішніх приватних ринків капіталу.
- Виплати за валютним держборгом у 2021–2022 роках перевищать 17 млрд дол.

Відновлюються реальні доходи і зростають депозити населення

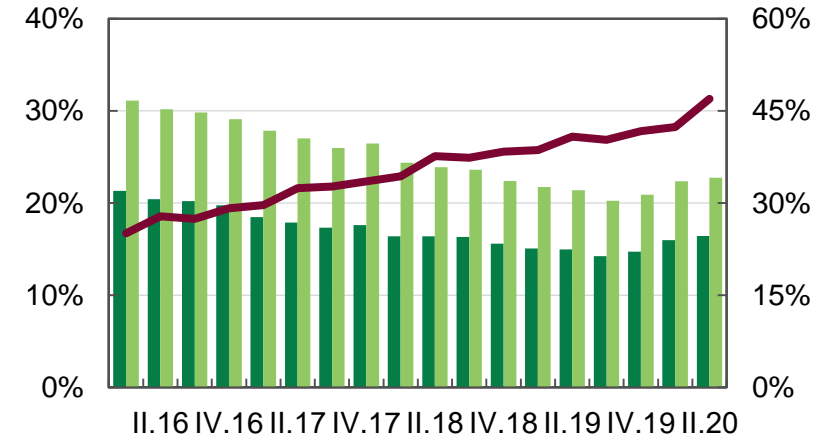
Зміна основних складових доходів та витрат населення

- Реальна зарплата, отримана в Україні, р/р
- Реальна зарплата, отримана з-за кордону, р/р
- ◆ Реальні витрати на придбання товарів, р/р

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

Депозити домогосподарств

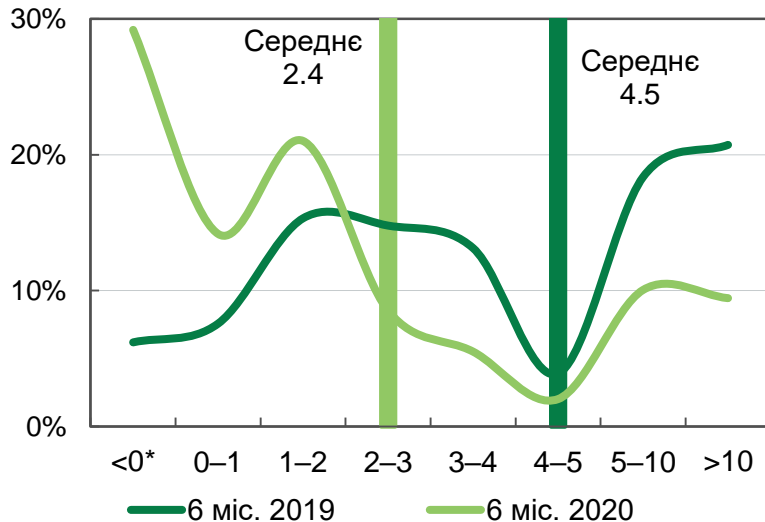
- Депозити домогосподарств / ВВП
- Депозити домогосподарств / Наявний дохід
- Частка коштів на вимогу у депозитах (п. ш.)

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

- Пандемія та погіршення споживчих настроїв обмежили споживання і підвищили схильність до заощаджень більшості населення.
- Восени реальна заробітна плата зростала, зокрема через підвищення мінімальної заробітної плати.
- Вкладення у банках зростають переважно на поточних рахунках. Поступово відновлюється попит на кредити.

Корпоративні портфелі виявилися стійкими до кризи

Розподіл співвідношення EBITDA і процентних витрат позичальників із працюючими кредитами

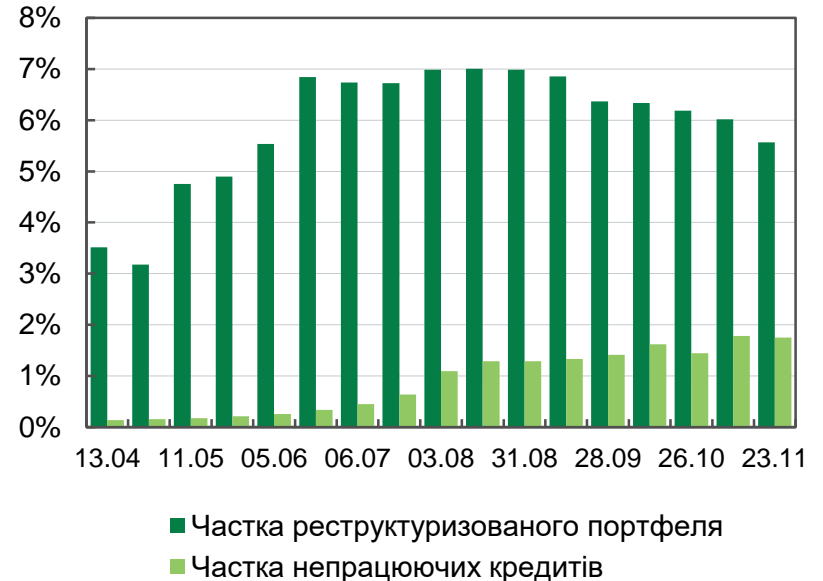

* Частка кредитів боржників з негативним EBITDA.
Середнє значення зважено на суму кредиту станом на 01.07.2020.

Джерело: НБУ.

- 40% позичальників з працюючими кредитами мали незадовільне співвідношення EBITDA та процентних витрат у першому півріччі, що викликало тимчасове погіршення ліквідності.
- Вчасні реструктуризації та невелика частка найбільш вразливих галузей в портфелях банків забезпечили порівняно рівне проходження кризи.
- Можливе додаткове погіршення якості портфелів, але вже зрозуміло, що втрати не будуть значними.

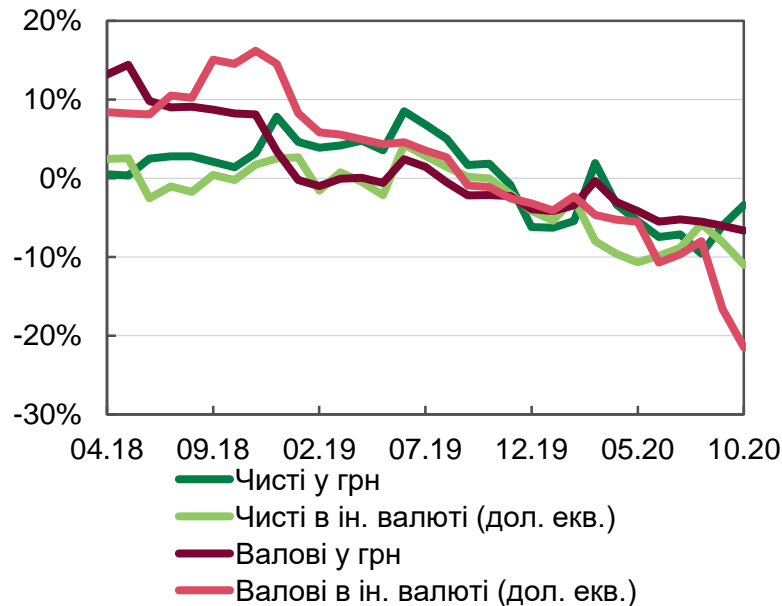
Частки корпоративних кредитів, працюючих на 1 березня 2020 року, що реструктуризовані та визнані непрацюючими з початку кризи

Джерело: опитування 22 найбільших банків, розрахунки НБУ.

Корпоративний портфель: перші ознаки відновлення

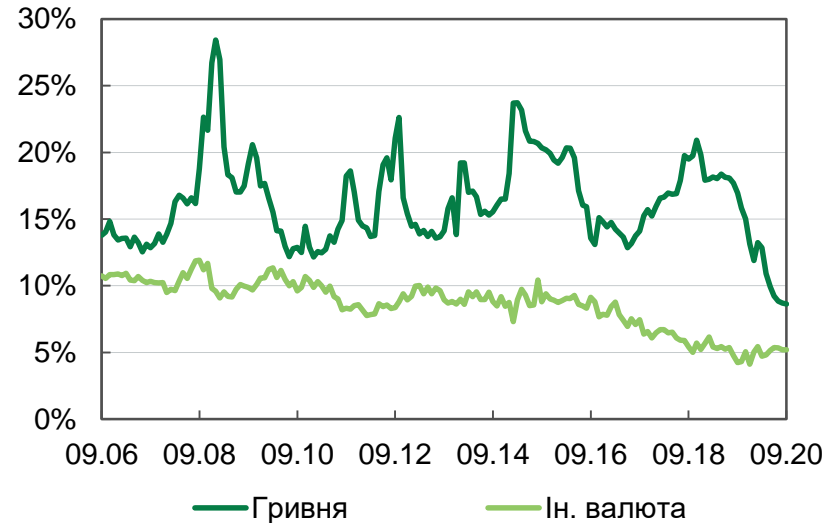
Валові та чисті корпоративні кредити, р/р

У банках, платоспроможних станом на 01.11.2020.

Джерело: НБУ

Процентні ставки за новими кредитами нефінансовим корпораціям (без урахування овердрафтів)

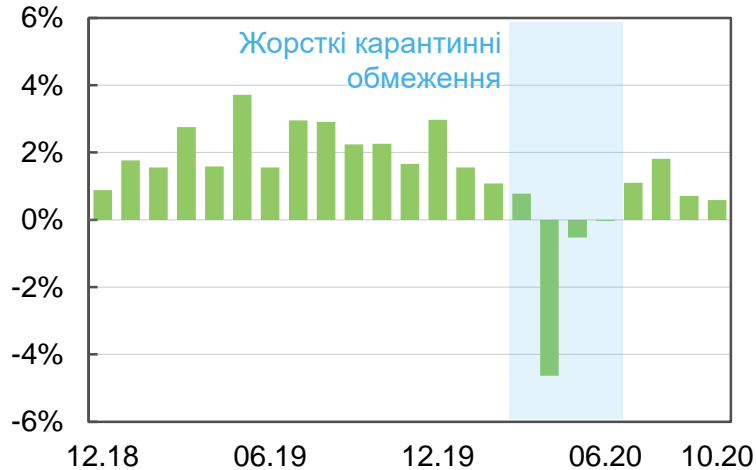

Джерело: НБУ

- Портфель скорочувався рік до року, але починаючи з вересня є ознаки відновлення – почав зростати кредитний портфель в національній валюті.
- Водночас швидкими темпами зростає кредитування в сегменті малого бізнесу.
- Вартість гривневого кредитування досягла історичного мінімуму. Процентні ставки в валюті також залишаються низькими.

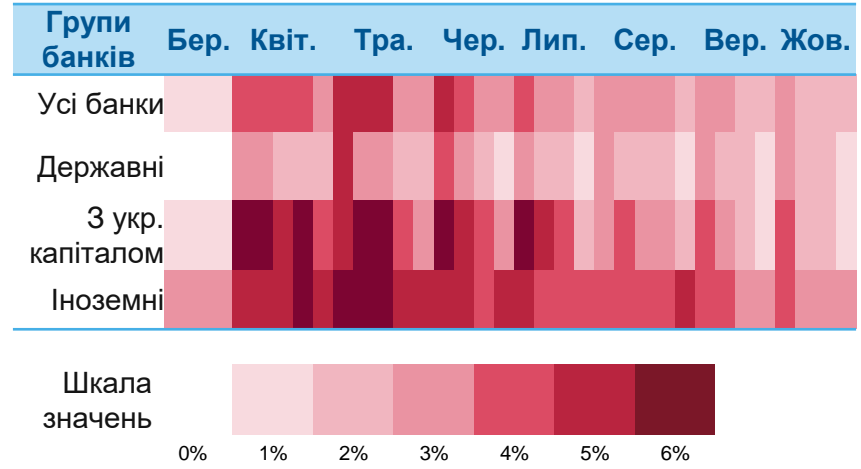
Споживче кредитування зростає повільніше, ніж до кризи

Зміна чистих гривневих споживчих кредитів до попереднього місяця

Джерело: НБУ.

Зростання частки прострочених гривневих кредитів фізичним особам у порівнянні з 1 березня 2020 року

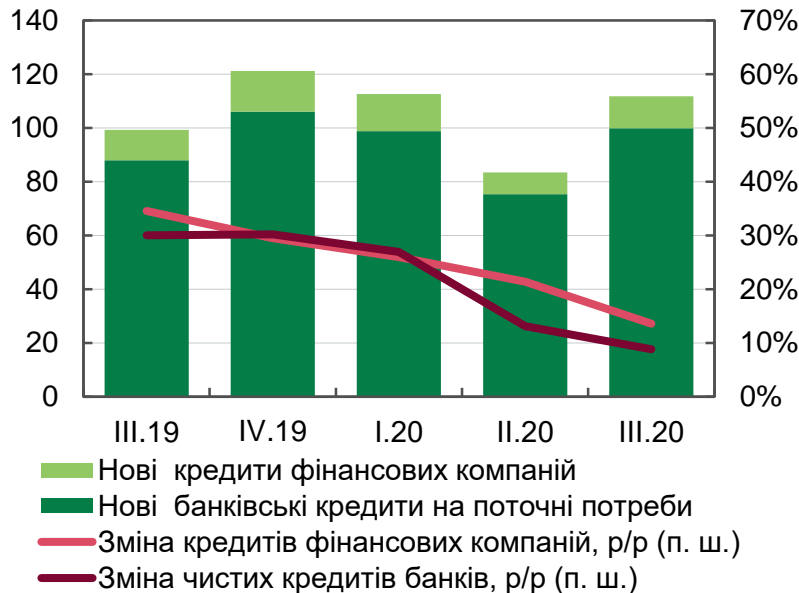

Джерело: інформація банків, розрахунки НБУ.

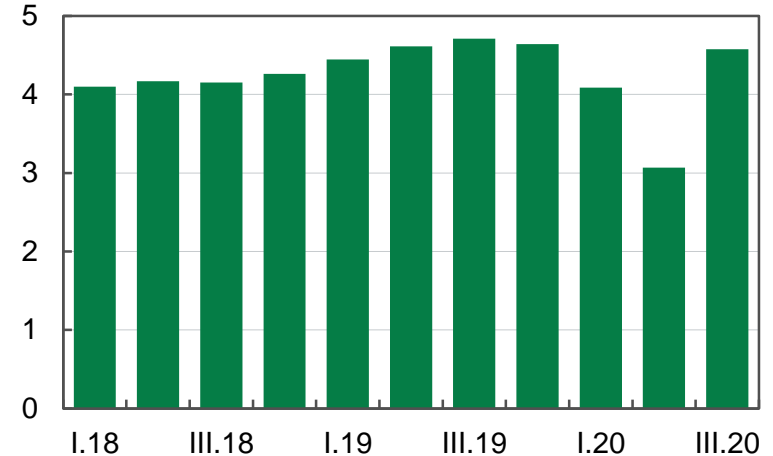
- Споживче кредитування зростає, проте темпи залишаються нижчими, ніж до кризи.
- Пік прострочки платежів за кредитами минув, проте частина кредитного ризику буде визнана лише на початку 2021 року.
- Сприятиме зниженню ризиків сегменту двоетапне запровадження підвищених ваг ризику у 2021 році.

Перетікання кредитування ФО до небанків не відбулось

Кредитування фізичних осіб, млрд грн

Обсяг наданих ломбардами кредитів, млрд грн

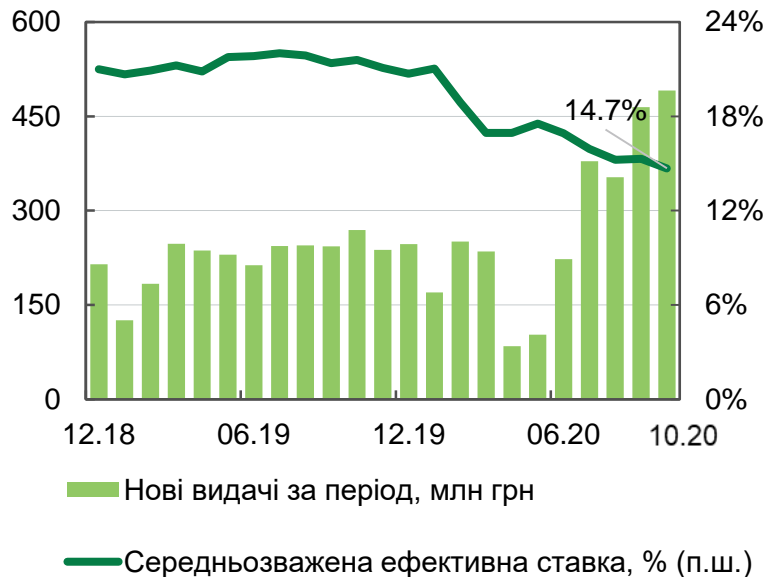

Джерело: НБУ.

- Споживче кредитування у банківському та небанківському сегментах зростало темпами близькими до 30% до початку 2020 року.
- Під час кризи сповільнилось як банківське, так і небанківське кредитування ФО, перетікання клієнтів між сегментами майже не було.
- Фінансові компанії та ломбарди у III кварталі майже відновили обсяги нового кредитування.

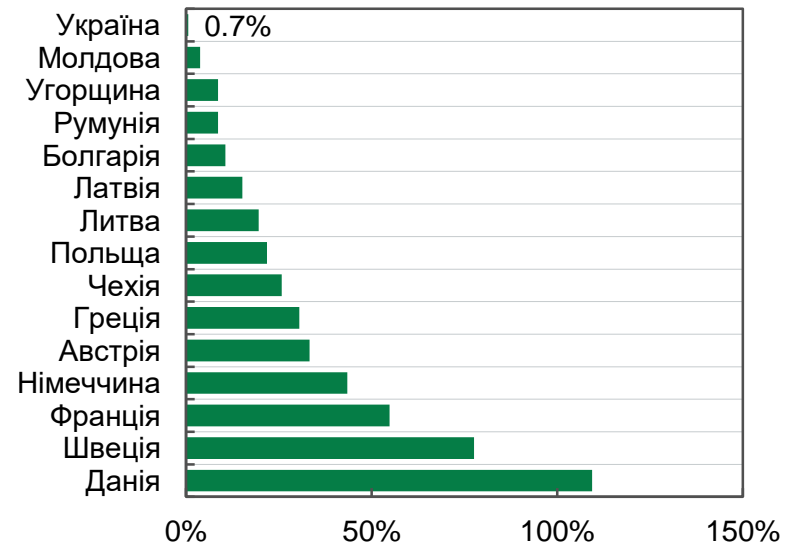
Іпотека відновлюється, але з дуже низької бази

Нові видачі та вартість іпотеки

Джерело: дані банків.

Відношення іпотеки до ВВП* в 2020 році за країнами

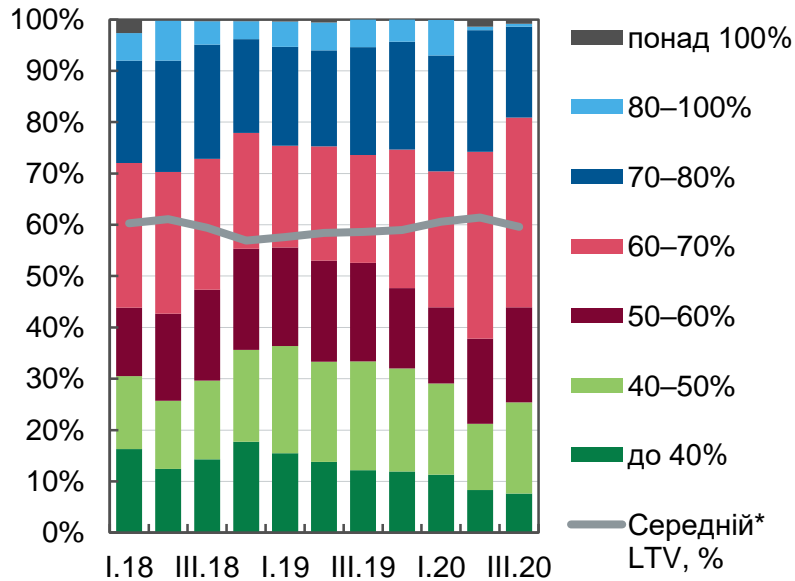
*Прогноз ВВП в 2020 році – оцінка «World Economic Outlook» МВФ станом на жовтень.

Джерело: ЄЦБ, МВФ, Національний банк Молдови, дані банків.

- За десять місяців 2020 року ефективна ставка на нові іпотечні гривневі кредити впала майже на 7 в. п.
- Нові видачі зростають, але з дуже низької бази: співвідношення портфелю іпотеки до ВВП є неприродньо малим.
- На кредитування вторинного ринку житла припадає майже 90% нових видач за рік.

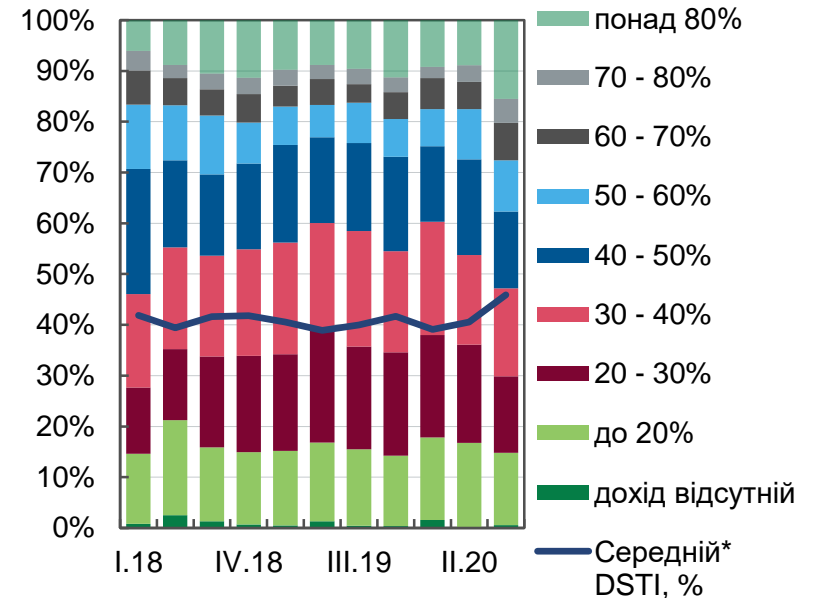
Боргове навантаження зросло, але стандарти є консервативними

Розподіл кредитів за LTV

*Зважено за обсягом наданих кредитів
Джерело: дані банків.

Розподіл кредитів за DSTI

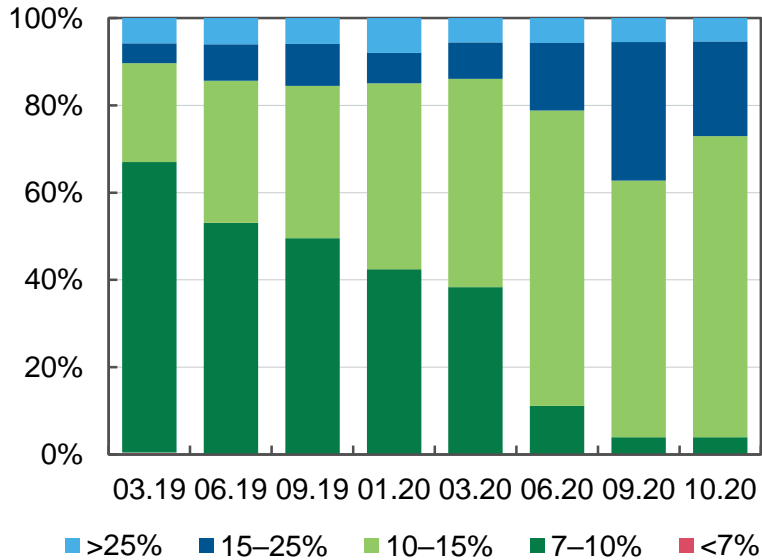

*Зважено за обсягом наданих кредитів
Джерело: дані банків.

- Співвідношення кредиту до вартості житла (LTV) в III кв. 2020 було доволі низьким: 59.6%.
- А от співвідношення витрат на обслуговування боргу до доходів домогосподарств (DSTI) за рік зросло та є доволі високим: 45.9%.

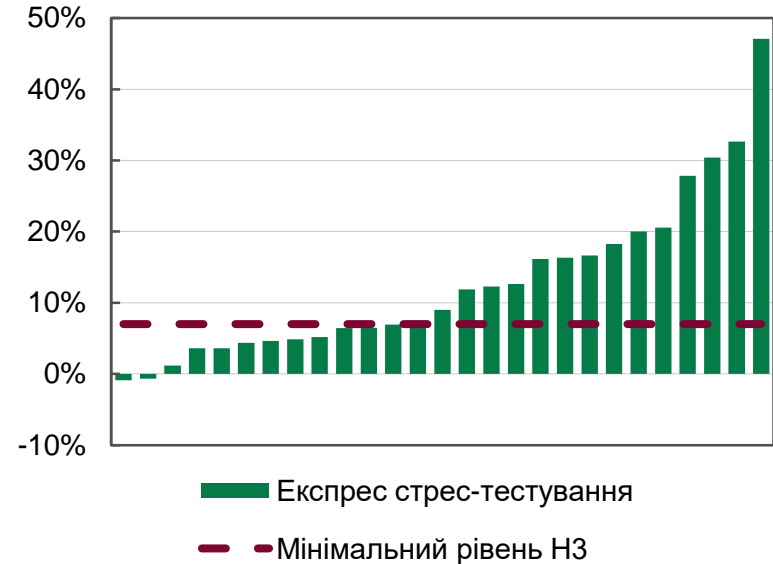
Ризики для капіталу банків послабились

Розподіл достатності основного капіталу банків за часткою активів

Джерело: НБУ.

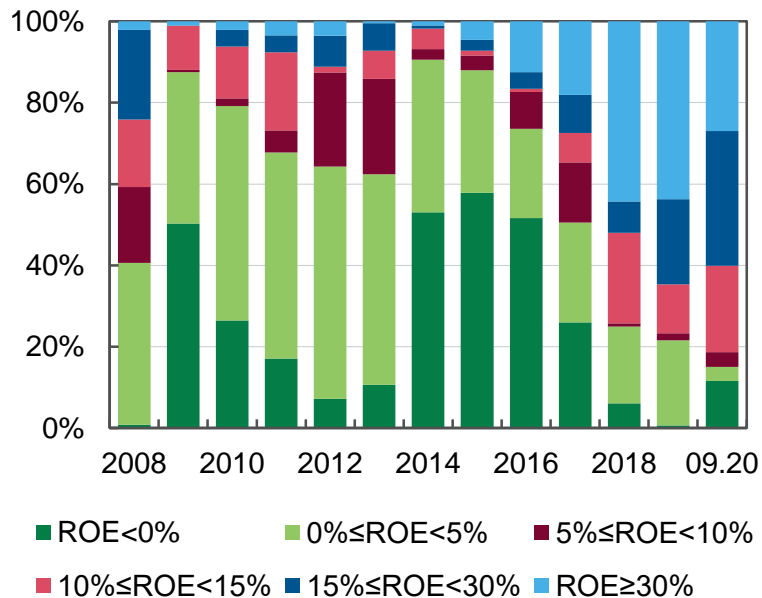
Достатність основного капіталу (НЗ) за результатами експрес стрес-тестування у розрізі банків

- Через нижчий кредитний ризик та помірне зниження доходів за пів року вплив кризи на капітал банку був нижчим, ніж очікувалось.
- Суттєво послабила ризики капіталу докапіталізація великого державного банку.
- Надалі банки мають управляти капіталом з огляду на нові регуляторні вимоги та ризики прибутковості.

Вплив коронакризи на прибутковість поки помірний

Розподіл чистих активів банків за рентабельністю капіталу

Джерело: НБУ

Співвідношення відрахувань до резервів та кредитного портфеля і чистого операційного доходу

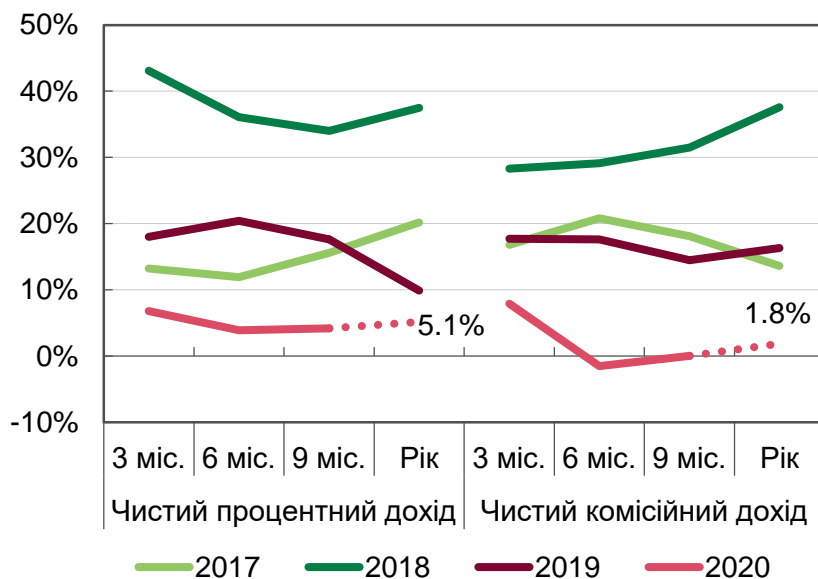

* аннуалізовані дані

- Прибуток сектору скоротився менш, ніж на чверть. Але був вищим, ніж за весь 2018 рік. Банки із 60% активів сектору працювали з ROE понад 15%.
- Відрахування у резерви зросли більш, ніж удвічі, але третина з них сформована Приватбанком під юридичні ризики у II кварталі. Оцінити повний масштаб втрат від кредитного ризику можна буде на початку 2021.

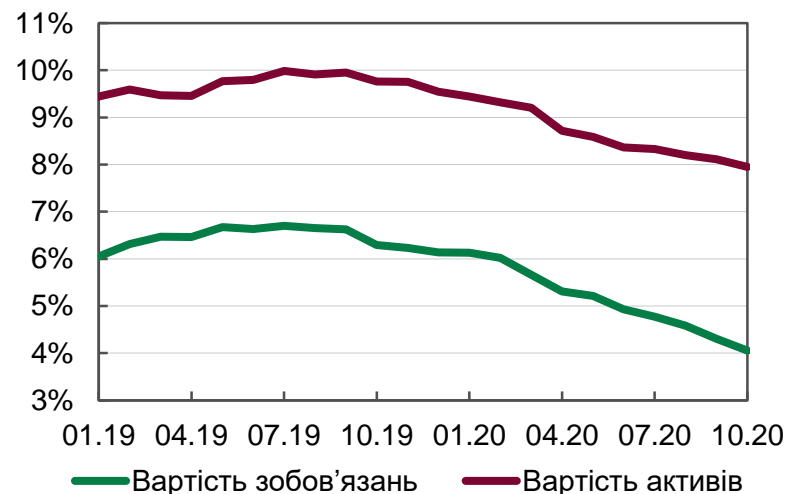
Операційні доходи виявилися стійкими до кризи

Приріст чистого процентного та комісійного доходів*, р/р

* У 2020 році річні дані – за 10 місяців.
Джерело: НБУ

Вартість активів та зобов'язань, % річних*

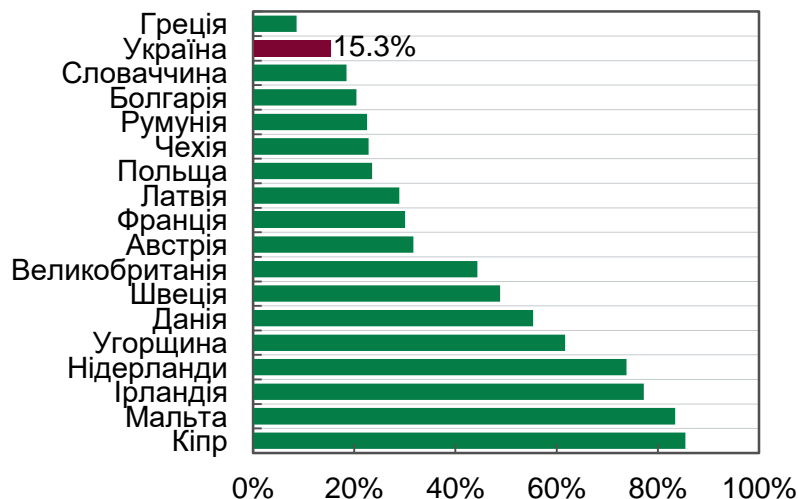

* Плинна середня за три останні місяці. Враховано наступні сегменти: операції з фізичними особами, суб'єктами господарювання, банками, НБУ (включаючи депозитні сертифікати), органами державної влади (включаючи ОВДП), кошти міжнародних організацій та субординований борг.

- Чистий процентний дохід помірно зріс у річному вимірі.
- Чистий комісійний дохід знизився у II кварталі, але вже у III кварталі відновився, зокрема через перехід до формату послуг онлайн.
- Процентний спред поступово скорочуватиметься. Кредити дешевшатимуть, але можливості зниження ставок за депозитами обмежені.

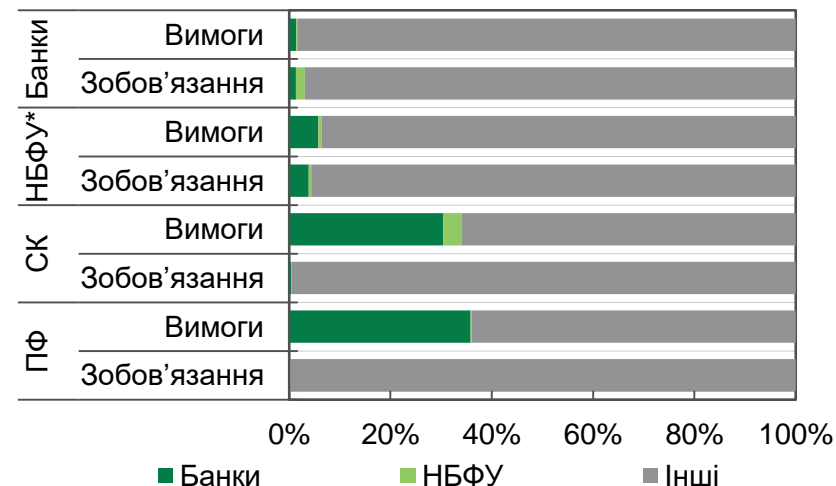
Небанківський фінансовий сектор не має системних ризиків

Частка небанківського фінансового сектора в країнах Європи станом на 1 липня 2020 року

Джерело: Eurostat, НБУ.

Взаємозв'язки банківського та небанківського секторів в Україні

* Всі небанківські фінансові установи. ПФ – недержавні пенсійні фонди, СК – страховики.

Джерело: НБУ.

- З огляду на перехід частини небанківських фінансових установ (НБФУ) під регулювання НБУ було оновлено [Стратегію макропруденційної політики](#).
- НБФУ мають незначну частку в активах фінансового сектору України, значно нижчу ніж у європейських країнах, а взаємозв'язки НБФУ із банками та між собою помірні.
- Тривала строківість фондування, низька кореляція між ризиками та із макросередовищем та диверсифікація операцій знижують можливість розвитку системних ризиків у сегменті.